

Traži ...

**CRES
LOŠINJ** **toci.net**

(/)

Head CLUB FYNN HOODIE FZ
M, muški pulover, plava

37,82 €

Kupite odmah

Helly Hansen SWIFT 3IN1 JKT,
muška skijaška jakna, plava

419,99 €

Kupite odmah

Icepeak BYHALIA, muška jakna
za planinarenje, plava

119,99 €

Kupite odmah

10 GODINA
**CRES
LOŠINJ** **toci.net**
S VAMA

**OGLASITE VAŠE PONUDE ONDJE
GDJE TO SVI VIDE!**

(/index.php/component/banners/click/197)

Trebalo je naučiti sve te creske uličice;
uđeš i ne možeš izaći!

Nastavljamo sa serijom članaka na temu Otok Cres u vrtlogu migracija – tko se doseljava, a tko iseljava? Je li depopulacija mit? U drugom nastavku predstaviti ćemo životne sudbine dviju žena koje Cresani vrlo dobro poznaju – Smilje poštarice i Dinke Milić.

(/images/novosti/2023-09/depopulacija2_dinkamilic1.jpg)

U fabrici - tvornici za preradu ribe

Šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća u Cres se doseljavalo ne zbog zapošljavanja u turizmu ili eventualno građevini, kao u zadnje vrijeme, već zbog rada u - industriji! Tada su uspješno djelovala dva postrojenja, tvornica za preradu ribe „Plavica“ i tvornica trikotaže, tekstilnih proizvoda od pletenih materijala, u kojima su većinom bile zaposlene žene. U godinama kad su tvornice poslovale posebno uspješno potrebe za radnom snagom nisu se mogle zadovoljiti na otoku, pa su radnice organizirano dolazile iz drugih krajeva tadašnje Jugoslavije.

Kad bismo napisali da se Smilja Tatomir u Cres doselila 1963. godine, malo tko bi prepoznao o kome se radi. Ali kad kažemo da je to Smilja Pavišić, poštarica kojoj je zanimanje postalo nadimak, njezino ime svakom će izmamiti osmijeh na lice kao što bi svaki susret s tom uvijek pozitivnom i nasmijanom osobom donosio barem tračak vedrine. Čak i kad ju je život udario najtežim mogućim udarcem, gubitkom djeteta. Ali, krenimo redom.

- Rođena sam 1945. godine u selu Biočić, točnije zaseoku Tatomiri, pokraj Drniša. Tada je taj zaseok od desetak kuća vrvio životom jer je svaka obitelj imala puno djece. Danas ih tamo živi samo troje, moj rođak sa ženom i još jedan samac, opisuje Smilja mjesto iz kojeg je potekla i koje je doživjelo sudbinu mnogih drugih ruralnih naselja.

(/images/novosti/2023-09/depopulacija2_dinkamilic2.jpg) (/images/novosti/2023-09/depopulacija2_dinkamilic3.jpg) (/images/novosti/2023-09/depopulacija2_smiljapavistic1.jpg) (/images/novosti/2023-09/depopulacija2_smiljapavistic2.jpg) Iako je rođena na kraju rata, u teškim vremenima neimaštine, za svoje djetinjstvo kaže da je bilo prekrasno jer je bila

jedno od devetero braće i sestara.

- Naša avlija, tako smo zvali dvorište, uvijek je bila puna djece, a i drugi su nam dolazili, prisjeća se Smilja obiteljske kuće iz koje je svako jutro odlazila u školu u Tepljuh, 4-5 kilometara udaljeno selo, gdje je završila šest razreda osnovne škole.

- Kako smo odrastale, htjele smo se i lijepo obući, a nismo imale. Prva je iz sela otišla sestra Ljubica, u Drniš pa u Zagreb. Dvije sestre čak su radile u rudniku u Siveriću. I ja sam neko vrijeme otišla u Split, gdje sam čuvala jedno dijete. Sestra Nada je prvo radila u Labinu, a zatim u tvornici ribe u Cresu. Nada mi je poslala 5.000 dinara za put, da dođem na Cres gdje je bilo posla, opisuje Smilja kako su, jedna po jedna, sve sestre napustile obiteljski dom, osim najmlađe.

Autobusom je doputovala do Rijeke, nekoliko dana provela kod ujaka koji je tu živio, a zatim se ukrcala na brod i stigla na otok. Tako je osamnaestogodišnja Smilja Tatomir 1963. godine došla u Cres i zaposlila se u Trikotaži. Ubrzo se udala za Bračanina Marka, a prvu kćer, Vesnu, rodila je 1965. godine u riječkom rodilištu. Uslijedila je Draga, rođena u creskoj ambulanti jer nije bilo vremena za putovanje do Lošinja ili Rijeke, te sin Tonko.

Tih, šezdesetih godina, Cres je bio sasvim drugačije mjesto nego danas.

- Najčudnija uspomena na prve dane boravka u Cresu bile su mi žene koje su rano ujutro nosile na glavi noćne posude i izljevale njihov sadržaj u luci. Ni vodovoda nije bilo u svim kućama već se po vodu išlo na fontanu na glavnom trgu. Sjećam se i kad je jednom pao snijeg, pa se nije vidio rub obale. Bojala sam se hodati da ne padnem u more i smrznem se jer nisam znala plivati, prisjeća se Smilja svojih prvih creskih iskustava.

Kad se doselila poznavala je samo sestru Nadu, ali uvijek je bila otvorena i vesela duha, pričljiva i šaljiva, tako da su je kolegice u trikotaži, ali i drugi Cresani, brzo prihvatili i zavoljeli.

No, kako je radnica u Trikotaži postala poštarica?

- Zora Milohnić koja je čistila poštu zamolila me da je mijenjam dok je na godišnjem. Mijenjala sam je i kasnije kad je trebalo, pa kad je otišla u penziju mene su zaposlili. Jednom mi je šef ponudio da idem za poštaricu jer je vidio da sam društvena, da lijepo pričam s ljudima. Dao mi je skripte, sve sam naučila i išla u Rijeku polagati potrebne ispite. Sedam predmeta sam morala položiti. Sve sam redom ispolagala i za zadnji ispit dođem u sobu gdje je bio jedan sijedi gospodin.

Pita on mene vrste aparata za gašenje požara. Iskreno mu odgovorim da nemam pojma i dobijem dvojku za iskrenost, ali sam, kad sam se vratila u Cres, pitala šefa kakve aparate imamo jer se nikad ne zna kad mogu zatrebati.

I tako se 1967. godine zaposlila u pošti.

- Nije bilo lako u početku, trebalo je naučiti sve te creske uličice. Uđeš u nju i ne možeš izaći. Naučila sam i sve moguće kratice, prolazila kroz konobe, na jedna vrata unutra, na druga van, da si skratim put. A nisam nosila samo poštu. U sela sam nosila više lijekova, šibica i šterika, nego pošte. Dok nisam naučila voziti motor, išla sam autobusom do zadnjeg sela, na primjer Vrane, pa onda polako pješice nazad prema Cresu. Jedino ako bi se netko poznat zaustavio ušla bih u auto, a strancima nikad. Nahodala sam se kao poštarica, prisjeća se Smilja poštarica davnih vremena.

- Nije mi bilo svejedno, sama na cesti, s poštanskom torbom, mogli su pomisliti da nosim novce i svega je moglo biti. Baš u to vrijeme u Zadru je ubijen poštar jer je njegov prijatelj mislio da nosi penzije. Ja nikad nisam doživjela neugodnosti, kaže Smilja kojoj je najljepši zadatak bio nositi brzojave na vjenčanja, pa i sada ima mnoštvo fotografija s mladencima.

Iako se za otočane kaže da su zatvoreni i nepovjerljivi prema fureštima, Smilja se zbog svoje naravi odmah prilagodila i sa svima je bila u dobrim odnosima.

- Do mene je bilo, ja se nisam sramila pitati kad mi je nešto trebalo, kad nekog sretnem - pozdravim, kad nekom treba pomoć – pomognem. Volim ljude, a voljela sam i svoj posao. Nikad nisam širila tračeve, pričala dalje što sam negdje vidjela ili čula, objašnjava Smilja razloge zbog kojih se lijepo snašla u Cresu i nikad nije požalila što se tu doselila, zaposlila i rodila troje djece od kojih se kćer Draga zaposlila u pošti, a Vesna je širom zemlje poznata po svom radu sa creskom vunom.

I sve bi bilo dobro da nije tragično izgubila sina Tonka. Smilja se promijenila, kako kaže, to je ubilo njezinu narav.

- I danas lijepo pozdravim svakoga, popričam s ljudima, ali kad poželim zapjevati, oči se napune suzama i ne mogu. Ali život ide dalje... Imam sedmero unučadi i to je danas moje najveće veselje, zaključuje.

I Dinka Milić, rođ. Čelić u Cres je došla s 18 godina i brzo se udala, a njezina i Smiljina životna priča imaju i drugih sličnosti. Također je rođena u brojnoj obitelji,

bila je deveto dijete u obitelji u kojoj je rođeno desetero mališana. Djetinjstvo je provela u malom mjestu Čivčije Bukovičke pored Doboja, u strogoj, patrijarhalnoj obitelji. Zato nikad nije, primjerice, naučila voziti bicikl jer to ženi ne priliči. Otac joj je bio mutevelija, pomoćnik hodže, tako da su djeca s tri godine krenula u džamiju, a s 5-6 godina su već znala sve molitve na arapskom. Molitve koje je naučila kao dijete i danas pamti, pa je bez problema izrekla suru Fatiha, prvo poglavlje Kur'ana, na arapskom i u bosanskom prijevodu: "U ime Boga, sveopćeg dobročinitelja, milostivog..."

Kao u svakoj obitelji s puno djece i u Dinkinoj je bilo veselo.

- Tada nije bilo televizije. Imali smo *nanu* i djeda koji bi nam pričali priče. Navečer bismo sjeli uz njih, vatra gori i pričamo priče, jedu se orasi, pripovijeda Dinka kako je imala lijepo djetinjstvo do tragične smrti oca koji je poginuo u prometnoj nesreći kad je imala 14 godina. Sedam sestara i dva brata ostali su s majkom udovicom.

- Kad je otac poginuo, starija sestra otišla je raditi u Njemačku, a ja sam je prijavljivala na Birou kako ne bih gubila bodove. Već sam radila kao daktilografkinja u Predsjedništvu BiH, tada je Azem Vllasi bio predsjednik omladine. Bila sam i na radnoj akciji Šamac-Sarajevo, jedva me mama pustila. U mojoj brigadi bilo je 100 brigadira, a samo 20 žena, kroz smijeh priča Dinka.

Jednom kad je otišla prijaviti sestru na Biro, rekli su joj da je sestra na popisu 27 djevojaka koje će dobiti posao na jednom otoku. Kakav sad otok? Otok Cres u Hrvatskoj, živjet će na moru, cure će naći momke... Zvučalo je idilično i Dinka se ponudi da ide umjesto sestre.

- Kako ću to reći mami jer ja sam ipak imala posao, doprinosila obitelji. I kažem ja mami da bih išla na Cres, raditi u fabrici ribe. Morala sam joj u atlasu pokazati gdje je to. Rekla mi je "kad jednom odeš, povratka nema", ali i shvatila to kao Božju volju. Mama je zaključila da sam već svojim imenom bila predodređena da idem u Hrvatsku. Sestre mi se zovu Fatima, Đulsuma, Hajrija, Zuhrijeta, Amina, Zineta, Hana, a ja sam dobila hrvatsko ime, po babici koja me porodila, katolkinji.

- I tako krene nas 27 za Cres. Sestre su me lijepo opremile, dale mi odjeću i obuću, jedina od suputnica sam imala pravi kofer. Druge su stvari nosile u vrećicama, nekima su majke spremile kiselo mlijeko u kantama od marmelade. Ja sam nosila džezvu i fildžane da si mogu pravu kavu spremi, opisuje Dinka put. Vlakom su išle do Rijeke, tu su ih dočekali predstavnici tvornice i do Cresa su doputovali autobusom. Bila je to 1979. godina, a Dinka je imala tek 18 godina.

- Sutradan smo išle prvi put u tvornicu. Tamo su bile najljepše žene koje sam vidjela u svom životu. U bijeloj *monduri* (radnoj odjeći, op.a.), Eta Markuvinka, Laura Damijanjević, Ana Frigana, teta Kekina, Antica iz Vodica, Stefano nam je bio šef, Maras glavni, a Franić direktor. Morala sam začepiti nos kad sam ušla u tvornicu, sjeća se Dinka prvog susreta s tvornicom u kojoj će raditi do njezine propasti početkom devedesetih godina.

- Teško mi je bilo na početku, nisam mogla izdržati smrad ribe, slabo mi je bilo od toga. Život je tekao dosta paćenički, nismo imale novaca, a morale smo kupiti nešto za jesti. Prva dva-tri mjeseca su bila jako teška. Imala sam sreće što sam upoznala Vidu koja je došla prije mene i puno mi je pomogla. Kupila bi sendvič i rekla „Jedi koliko možeš, ostalo ćeš meni dati“, priča Dinka i prisjeća se raznih dogodovština iz tih prvih mjeseci svog boravka na Cresu.

- Imala sam brata u Rijeci i jednom sam mu otišla u posjet s prijateljicom Hajrom. Ostale smo kod njega cijeli dan i on nas je navečer prebacio autom do Brestove, do trajekta. Kad smo prešli na Porozinu, shvatile smo da nema prijevoza do Cresa. Osmam sati uvečer, trajekt ode i ostanemo na pristaništu ja i Hajra, neki vojnik i jedan inženjer. Odemo do kafića, zamolimo telefon, nazovemo Cres, ali nitko ne želi doći po nas. I krenemo mi pješke, a ja u štiklama. Došli smo do Dragozetića, u selu je bio potpuni mrak. Pokucamo na jedna vrata i molimo vode. Žena nam dala vina, nije htjela uzeti ni dinara. Putem smo pjevali, hodala sam bosonoga i oko tri sata ujutro stigli smo u Cres. Moj prvi put u Rijeku tako je prošao.

Osamnaestogodišnja Dinka nakon napornog rada u tvornici navečer bi izlazila u disko.

- Zaljubila sam se u jednog domaćeg momka, neću mu reći ime. Nosio je charleston cipele, crno-bijele. Pitam ga hoće li biti moj dečko, a on odgovori: "Neću, nisi lijepa". Nakon nekog vremena smo ipak prohodali, sjeća se Dinka prve ljubavi koja nije dugo potrajala.

- A Rajko milicioner mi je bio najbolji prijatelj, ali nisam znala da se on u mene zaljubio. Kad me zaprosio, pitala sam ga "Što ti imaš, bolan, da mene dobiješ tako zgodnu i visoku" jer on je bio niži od mene. Objasnio mi je da je dobio stan, ali pod uvjetom da se za mjesec dana oženi. Osim toga, imao je dobar posao i auto. Razmislila sam i pristala, ali sam tražila da plati avionske karte za Sarajevo meni i mom društvu. Svadba je bila u hotelu Terme na Ilidži i bila je to ogromna srpska svadba, kaže Dinka kojoj se nakon vjenčanja život promijenio jer od tada nije smjela više izlaziti, a njoj nitko nije smio dolaziti u posjet, osim jedne prijateljice.

Usprkos teškim uvjetima života, i radnim i privatnim, nikad nije požalila što je došla u Cres.

- Cres sam zavoljela jako, ne bih ga mijenjala ni za što. Kad sam tek došla, nisam mogla vjerovati da sam na moru, da živim na moru. Do tada nikad nisam bila niti na ljetovanju. Kad sam prvi put prošetala lungomarem kod crkvice svetog Nikole sam probala je li more slano. I stvarno je bilo slano, smije se.

Žali samo što se prerano udala i rano imala djecu, Slavenu i Borisa. Supruga je izgubila u 36. godini života, prebrodila je i karcinom dojke.

- Rajko nije nikad bio kod kuće. Što je zaradio, potrošio bi s društvom u gostionici. Ja sam radila u Plavici, pa u Paladi, čistila staro kino, spavala samo četiri sata dnevno. Život mi je bio težak, ali uvijek sam bila nasmijana. Nikad nitko nije znao moju patnju. Kad sam se priviknula na rad u tvornici barem mi je tamo bilo lakše. Postala sam predsjednik Radničkog savjeta, a u to vrijeme je Radnički savjet bio jači od direktora, sjeća se Dinka rada u *fabrici*.

U tvornici za preradu ribe radila je dok nije propala, nakon toga pet godina u pizzeriji Palada, tada jedinoj u Cresu. Ponosno priča da su Besim, Robi Zec i ona znali napraviti 560 pizza u jednom danu i to sve na ruke, bez današnjih strojeva. Radni vijek zaključila je u Poljoprivrednoj zadruzi.

- Volim Cres i ne bih ga dala nizašto na svijetu. To je rodno mjesto moje djece. Ali što sam starija sve me više vuče Bosna. Dok sam radila mogla sam ići u Bosnu jednom godišnje, oko Nove godine. Sad sam otišla u penziju i mislila sam da više nikad neću raditi, ali odradila sam još ovu sezonu u jednom restoranu. Čim završim s time, ostat ću par dana u Cresu i odoh ja za Bosnu. Imam tamo sestre, sve imaju lijepe domove. Moje selo je specifično, to je kuća do kuće uz cestu. Svi se znamo, družimo se, pjevamo, roštiljamo. Rekla sam samoj sebi da ću ići tamo kad god sam slobodna. Da vidim kakvo je proljeće u Bosni, kakvo je ljeto jer 45 godina nisam bila ljeti u svom rodnom selu. Više neću raditi sezonu jer imam dobru penziju koja u Bosni vrijedi još i više, odlučna je Dinka koja, osim prirode, u Cresu voli i ljude.

- Dosta putujem zadnjih godina. Posjetila sam puno lijepih mjesta, ali Cres je najljepši. I sviđaju mi se ovdje ljudi. Ovdje se ljudi drže one "Tuđe neću, a svoje ne dam". Dosta su povučeni jer je ovdje škrta zemlja. Kod nas u Bosni kad nekom dođeš u posjetu uvijek ćeš pojesti i popiti, ako ništa nemaju uvijek će burek složiti. Ovdje ne može tako jer se teško radi i teško zarađuje. Riba, maslina, sezona. Ali

svejedno su mi ljudi jako puno pomogli. Ja sam takva da sam se odmah uklopila kad sam se doselila, a najbolji prijatelji su mi postali domaći dečki i cure, Miljenko, Tibor, Vlado, Lučana. Iako ću uvijek rado pomoći svakoj svojoj Bosanki, strašno sam zavoljela Cresane i zato sam danas na svakom sprovodu, zaključuje Dinka koja za sebe kaže da je neke stvari u životu mogla drugačije i bolje, ali da je ipak danas – sretna žena.

Članak je napisan uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

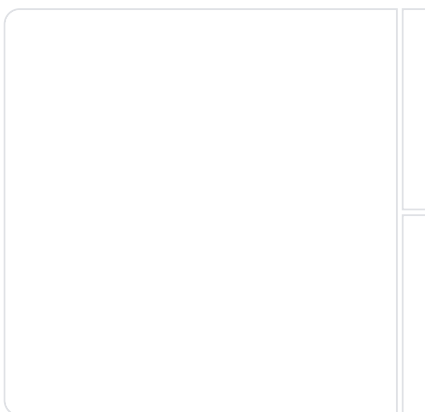
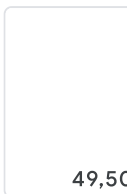

Tweetaj

Podijeli

0 komentar

Sortiranje prema **Najsta**

Modni komadi za tvoj s
GLAMI.hr

(/index.php/component/banners/click/107)

Servisne informacije

11 / 24
2023

Bez vode, 27. 11. 2023.

(/index.php/obavijesti/16876-bez-vode-27-11-2023)

11 / 23
2023

Bez struje, 24. 11. 2023.

(/index.php/obavijesti/16869-bez-struje-24-11-2023)

Brodsko linija Ilovik - Mrtvaška

(/index.php/obavijesti/350-brodsko-linija-ilovik-mrtvaska)

Katamaran M. Lošinj - Cres - Rijeka

(/index.php/obavijesti/102-katamaran-m-losinj-cres-rijeka)

Trajekti Merag-Valbiska, Porozina-Brestova

(/index.php/obavijesti/84-trajekti)

Brod M. Lošinj - Unije - Susak

(/index.php/obavijesti/101-brodsko-linija-m-losinj-unije-susak)

Najčitanije

Na Lošinju odstrijeljen čagalj (/index.php/u-razno/16858-na-losinju-odstrijeljen-cagalj)

Automobilom u autobus (/index.php/u-razno/crna-kronika/16859-automobilom-u-autobus)

"Ovdje znaš sve ljude u svim ulogama" (/index.php/revija/16822-ovdje-znas-sve-ljude-u-svim-ulogama)

Fešta u Ustrinama (/index.php/u-razno/16823-festa-u-ustrinama)

Grade novi mul od 107 metara (/index.php/u-razno/16834-grade-novi-mul-od-107-metara)

Ovdje ne trebaš brinuti o javnom prijevozu ili automobilu (/index.php/revija/16886-ovdje-ne-trebas-brinuti-o-javnom-prijevozu-ili-automobilu)

Najnovije

11 / 26 2023	Najviše glasova kolumbijskom autoru	(/index.php/u-kulturi/16889-najvise-glasova-kolumbijskom-autoru)
11 / 26 2023	Poraz i od druge momčadi "Dinama"; i dalje bez boda	(/index.php/sportski/16888-poraz-i-od-druge-momcadi-dinama-i-dalje-bez-boda)
11 / 26 2023	Bod ih dijeli od vodećih	(/index.php/sportski/16887-bod-ih-dijeli-od-vodecih)
11 / 26 2023	Ovdje ne trebaš brinuti o javnom prijevozu ili automobilu	(/index.php/revija/16886-ovdje-ne-trebas-brinuti-o-javnom-prijevozu-ili-automobilu)
11 / 26 2023	Na zimski san kao peti	(/index.php/sportski/nogomet/16885-na-zimski-san-kao-peti)
11 / 26 2023	Treća pobjeda mlađih kadetkinja u nizu	(/index.php/sportski/16884-treca-pobjeda-mladih-kadetkinja-u-nizu)
11 / 25 2023	Protiv "Rijeke" pobjeda od tri gola razlike	(/index.php/sportski/nogomet/16883-protiv-rijeke-pobjeda-od-tri-gola-razlike)

Na današnji dan:

27.11.1820.

U Cresu rođen Giovanni Moise, opat, svećenik, filolog

OTOCI.NET (HTTP://WWW.OTOCI.NET/)

[Kontakti \(/index.php/kontakti\)](/index.php/kontakti)

[Uvjeti korištenja \(/index.php/koristenje\)](/index.php/koristenje)

[Oglašavanje \(/index.php/oglasavanje\)](/index.php/oglasavanje)

[Impressum \(/index.php/impresum\)](/index.php/impresum)

